

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการทำบัญชีครัวเรือนของประชาชน ในชุมชนบ้านหนองปรือ ครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อ

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในชุมชนบ้านหนองปรือ
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในชุมชนบ้านหนองปรือ

วิธีการดำเนินการวิจัย มี 2 ระยะ

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาการทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในชุมชนบ้านหนองปรือ ตำบลบ้านกลาง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

แหล่งข้อมูลได้แก่

- 1) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทำบัญชีครัวเรือน
- 2) ประชาชน ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่ 1 บ้านหนองปรือ ตำบลบ้านกลาง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 31 คน
- 3) ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน จำนวน 13 คน

เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป เก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับสภาพ และปัญหาในการทำบัญชีครัวเรือน เมื่อได้ทราบสภาพ และปัญหาในการทำบัญชีครัวเรือนผู้วิจัย ได้ดำเนินการในขั้นตอนที่ 2

ระยะที่ 2 นำเสนอแนวทางการพัฒนาการทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในชุมชนบ้านหนองปรือ ตำบลบ้านกลาง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

แหล่งข้อมูลได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำบัญชีครัวเรือนซึ่งเป็นตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน ได้แก่ พัฒนาชุมชน เกษตรตำบล เจ้าหน้าที่ตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ ผู้ใหญ่บ้าน ครูอาสาบัญชีหมู่บ้าน ที่มีประสบการณ์ในการส่งเสริมและทำบัญชีครัวเรือนไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 18 คน

เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เทปบันทึกเสียง การเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลและแนวทางการพัฒนาในการทำบัญชีครัวเรือน

ผลการศึกษาพบว่า

- 1) สภาพและปัญหาการทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในชุมชนบ้านหนองปรือ ผลการศึกษาสภาพ และปัญหาการทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในชุมชน บ้านหนองปรือ ตำบลบ้านกลาง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้
 1. สภาพการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือนพบว่าหน่วยงานที่ส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานภาครัฐ วิธีการในหน่วยงานภาครัฐแต่ละหน่วยงานจะมีการกำหนดนโยบายในการส่งเสริมที่คล้ายกัน เรื่องการประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้ การแจกสมุดบัญชี
 2. กระบวนการในการให้ความรู้ในการทำบัญชีครัวเรือน หน่วยงานส่วนใหญ่จะใช้วิธีการอบรม โดยจะจัดในวันที่ 7 ของแต่ละเดือน เนื่องจากเป็นวันจัดประชาคมของหมู่บ้าน
 3. ด้านการติดตามประเมินผลในการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน ได้มีการติดตามประเมินผลโดยจะมีการแจกสมุดบัญชีให้จดบันทึก และจะมีการติดตามเป็นระยะ
 4. วิธีการจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย แยกเป็น 2 กลุ่มดังนี้
 - 4.1 กลุ่มประชาชนที่ทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่องจะมีวิธีการจดบันทึกบัญชีอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอทุกรายการทุกสิ้นเดือนมีการสรุปยอดรายรับรายจ่ายและเงินคงเหลือแต่ละเดือน
 - 4.2 กลุ่มประชาชนทำบัญชีครัวเรือน แต่ยังไม่ต่อเนื่องและไม่ใส่ข้อมูลที่เป็นจริง จะมีวิธีการจดบันทึก คือ จะไม่จดบันทึกทุกวัน ไม่บันทึกรายละเอียดรายรับ รายจ่ายในช่องรายการไม่มีการรวมจำนวนเงินในช่องรายรับ รายจ่ายแต่ละชนิด และสรุปเงินคงเหลือในแต่ละเดือน
 5. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยส่วนใหญ่ ปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นกับกลุ่มประชาชนที่มีบัญชีครัวเรือน แต่ไม่ทำบัญชีครัวเรือน กลุ่มประชาชนทำบัญชีครัวเรือนแต่ยังไม่ต่อเนื่องและไม่ใส่ข้อมูลที่เป็นจริงกลุ่มประชาชนที่มีบัญชีครัวเรือน แต่ไม่ทำบัญชีครัวเรือนและแสดงท่าทีต่อต้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน คือ
 - 5.1 ลืมทำบัญชี พอหลังจากนั้นจำไม่ได้ว่า รับ-จ่ายอะไรบ้าง ดังนั้น ข้อมูลที่บันทึกจึงไม่ครบถ้วน และคลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริง

5.2 ไม่รู้หนังสือ มีผลทำให้บันทึกบัญชีไม่ได้ และบางท่านรู้เล็กน้อยทำให้บันทึกแบบผิดๆ

5.3 ชี้แจงไม่ยากทำเพราะไม่เห็นความสำคัญของการทำบัญชีคิดว่าการทำบัญชีไม่มีประโยชน์

5.4 สมุดบันทึกหมด และไม่มีเครื่องช่วยคำนวณจำนวนเงินในแต่ละเดือน

2) แนวทางการพัฒนาการทำบัญชีครัวเรือน ประชาชนในชุมชน บ้านหนองปรือ

จากผลการวิจัยพบแนวทางการพัฒนาการทำบัญชีครัวเรือนของ หมู่ 1 บ้านหนองปรือ ตำบลบ้านกลาง อำเภอสว่างทอง จังหวัดพิษณุโลก ดังนี้

1. ให้ความรู้ที่เป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้าน ทำบัญชีเป็นตัวอย่าง เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ให้แก่ประชาชน และพยายามส่งเสริม สนับสนุนประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนเห็นถึงประโยชน์ของการทำบัญชีครัวเรือนอย่างแท้จริง

2. กำหนดบทบาทของหน่วยงานที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือนให้ชัดเจน ทั้งของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ และทั้ง 2 หน่วยงานนี้ควรจะมีมือร่วมกันในการส่งเสริม เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ได้ผลดีที่สุดและผู้รับผิดชอบโครงการในการจัดอบรมให้สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ

4. การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือน ผ่านทาง วิทยุชุมชน โทรทัศน์ แผ่นพับ โปสเตอร์ และหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน

5. การแจกสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนและเอกสารเผยแพร่ความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ ในการทำบัญชีครัวเรือนอย่างแท้จริง

6. การให้บุตรหลานในครัวเรือนช่วยทำบัญชี ข้อเสนอแนะกรณีประชาชนอ่านหนังสือไม่ออก โดยให้ทางโรงเรียนช่วยสอน และให้ผู้ใหญ่ในครัวเรือนคอยควบคุมการบันทึกบัญชี

7. การรวมกลุ่มจิตอาสา ให้การช่วยเหลือในการคำนวณบัญชี ให้กับประชาชนที่ไม่มีเครื่องคำนวณช่วยในการรวมยอดรายรับ-รายจ่ายในแต่ละเดือน หรือมีปัญหาเกี่ยวกับการรวมบัญชี

8. การสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ ประชาชนเกิดแรงจูงใจในการทำบัญชีครัวเรือน โดยการมอบรางวัลหรือการประกาศเกียรติคุณกับผู้ที่ทำบัญชีอย่างต่อเนื่อง

9. การแจกเครื่องคำนวณ หรืออุปกรณ์ช่วยในการคำนวณ เพื่อสร้างความสะดวกในการรวมตัวเลขในแต่ละเดือน

10) มีการติดตามประเมินผลการทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยหน่วยงานภาครัฐหรือตัวแทน

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาสภาพและปัญหาการทำบัญชีครัวเรือน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่จะได้รับการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือนจากหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงาน ซึ่งบางประเด็นมีความซับซ้อน มีวิธีการส่งเสริมที่คล้ายกัน กระบวนการในการให้ความรู้ ทุกหน่วยงานให้ความสำคัญเพราะเป็นนโยบายภาครัฐที่ต้องการส่งเสริมให้ประชาชนทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้ประชาชนได้ทราบรายได้ ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเพื่อหาแนวทางในการลดรายจ่าย หรือเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือนตนเอง ซึ่งใช้วิธีการฝึกอบรม และแจกสมุดบัญชีครัวเรือน ได้มีการติดตามประเมินผลจากการแจกสมุดให้ประชาชนจัดทำบัญชีครัวเรือนมีการติดตามเป็นระยะ ทำให้ได้ข้อค้นพบว่า ประชาชนมีวิธีการจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย ในสมุดบัญชีครัวเรือน ซึ่งสามารถแยกได้ 2 กลุ่ม คือกลุ่มจัดทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และกลุ่มทำบัญชีไม่ต่อเนื่อง ไม่ใส่ข้อมูลที่เป็นจริง ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีการบันทึกบัญชีไม่ต่อเนื่อง และไม่ใส่ข้อมูลที่เป็นจริง เกิดจากการที่ประชาชนไม่เห็นความสำคัญของการทำบัญชีอย่างแท้จริง ลืมชื่อกิจการ และการไม่รู้หนังสือ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สนั่น ส่องนุ้ย (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดทำบัญชีครัวเรือน รายรับ-รายจ่าย ของเกษตรกรปลูกค้า ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาตราด อำเภอเมือง จังหวัดตราด พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน คือ ไม่ค่อยมีเวลาในการจดบันทึกบัญชี และลืมจดบันทึกบางครั้ง นอกจากนี้ประชาชนยังเสนอแนะว่าควรสนับสนุนการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนต่อไปเพราะทำให้ทราบรายรับ-รายจ่ายในครัวเรือนและควรจัดทำโครงการส่งเสริมต่อไปเนื่องจากมีประโยชน์ต่อครัวเรือนมาก และงานวิจัยของทีมีวิจัยบ้านสามขา (2547 : บทคัดย่อ) ตามโครงการวิจัยรูปแบบการแก้ปัญหาหนี้สินของชุมชนบ้านสามขา อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง โดยครัวเรือนจะต้องทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ครัวเรือน แล้วส่งให้แก่ทีมีวิจัยทุกเดือน แต่บางครัวเรือนก็ไม่ส่งข้อมูล ทำให้ทีมีวิจัยต้องคอยไปตาม คอยสอบถามถึงเหตุผลที่ไม่ยอมส่งซึ่งสาเหตุที่บางคนไม่ยอมทำเพราะเขียนไม่ได้ ในขณะที่บางคนเขียนไม่ได้แต่ก็พยายามที่จะสื่อสาร โดยใช้การวาดภาพ เช่น จ่ายค่างานศพก็วาดโลงศพ ถ้าทำบุญวัดก็วาดรูปพระสงฆ์แต่สุดท้ายถ้ามันยากเกินไปชาวบ้านก็ทิ้งไม่ยอมจดบันทึก ขณะเดียวกันบางคนจดข้อมูลมาเพื่อต้องการให้ทีมีวิจัยเข้าไปช่วยแก้ปัญหาในครอบครัวให้โดยเอาเงินเข้าไปช่วยแก้ปัญหาสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าสมาชิกกลุ่มบางคนไม่เข้าใจเป้าหมายของงานวิจัยว่างานวิจัยให้จุดและนำข้อมูลมาช่วยเหลือตนเองให้รู้ตัวก่อน ก่อนที่จะรอความช่วยเหลือจากคนอื่น และเมื่อนานวันเข้าสมาชิกกลุ่มบางคนก็ล้าถอย เกิดความท้อแท้และไม่ยอมทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายครัวเรือนในที่สุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ

อัจฉราวรรณ มณีชัย (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัดลำพูน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานดังกล่าว คือ ครัวเรือนไม่สามารถจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายให้เป็นปัจจุบันได้ทำให้การสรุปและวิเคราะห์เรื่องรายรับ ได้ตัวเลข ไม่นั่นอน มีปัญหาในการประเมินผลสำเร็จของโครงการ และปัญหาอุปสรรคในการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนเรื่องไม่ค่อยมีเวลาจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนเนื่องจากเกษตรกรต้องทำงานเช้าถึงเย็น ทำให้ไม่มีเวลาในการเขียนหนังสือหรือเกิดความเหนื่อยจึงไม่สนใจที่จะบันทึกรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือน หรือลืมจดเป็นบางครั้ง และอ่านเขียนไม่คล่อง

2. จากแนวทางการพัฒนาการทำบัญชีครัวเรือน ของ หมู่ 1 บ้านหนองปรือ สามารถดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาได้ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตามความพร้อมและความเหมาะสม ในแต่ละพื้นที่ แต่สิ่งที่หน่วยงานทำหน้าที่ส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน ควรตระหนักคือ ควรเน้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการทำบัญชีครัวเรือน รวมทั้ง การสร้างทัศนคติที่ดีต่อประชาชนในการทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งการพัฒนาการทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนเป็นสิ่งที่จำเป็นการที่ประชาชนมีการทำบัญชีอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ บันทึกข้อมูลที่เป็นจริง สามารถทำสมุดบัญชีครัวเรือน เป็นเครื่องมือในการรัฐรายรับ รายจ่าย ทำให้เก็บ ออมเงิน และช่วยแก้ปัญหาคความยากจนได้ ย่อมขึ้นอยู่กับ หน่วยงานที่ส่งเสริม แนวทาง การพัฒนาและความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ แต่ทั้งนี้ในการพัฒนาอาจจะต้องใช้เวลาอันยาวนานและมีลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไป จึงยากที่จะทำการประเมินผลได้ในระยะเวลาอันสั้น เพื่อให้การดำเนินงานการพัฒนาการทำบัญชีครัวเรือนของ ชุมชนบ้านหนองปรือ อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก สามารถดำเนินการได้สำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับ ธีรยุทธ หล่อเลิศรัตน์ (2533 : 621) ได้กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึงการดำเนินการในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เช่น การสอนงาน การให้การศึกษา การฝึกอบรมหรือวิธีอื่นๆ เพื่อให้ผู้ที่ได้รับการพัฒนาได้มีความรู้ความสามารถการพัฒนา (Development) เน้นที่องค์การและสังคม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่ง การพัฒนามีความเกี่ยวข้องกับการจัดโปรแกรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์แก่บุคลากรเพื่อให้มีความพร้อมที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามความต้องการขององค์การการพัฒนาเป็นการลงทุนในระยะยาวขององค์การที่หวังผลในอนาคตซึ่งอาจจะต้องใช้เวลาอันยาวนานและมีลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไปอยู่มาก จึงเป็นการยากที่จะทำการประเมินผลการปฏิบัติงาน และมีความเสี่ยงต่อความล้มเหลวสูง และสนั่น สันนุญ (2551 : บทคัดย่อ) ได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดทำบัญชีครัวเรือนไว้ว่าควรสนับสนุนการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนต่อไปเพราะทำให้ทราบรายรับ รายจ่ายในครัวเรือน และควรจัดทำโครงการต่อไปเนื่องจากมีประโยชน์ต่อครัวเรือนมาก ในส่วนของธนาคารต้องมี การประชาสัมพันธ์การติดตามตรวจเยี่ยมและประเมินผลการจัดบันทึกบัญชีของเกษตรกรลูกค้าเป็นประจำทุกเดือน จัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมจัดสื่อให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน และจากการที่เกษตรกรลูกค้าประสบปัญหาไม่มีเวลาในการจด และ

ลืมนัด เนื่องจากเหนื่อยล้าจากการทำงานปัญหานี้อาจแก้ไขโดยการให้คู่สมรส หรือบุตรช่วย บันทึกบัญชีครัวเรือนแทน และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค (2549 : ออนไลน์) สรุปผลการลองทำ “บัญชีครัวเรือน” ไว้ว่าเหตุที่สำเร็จเพราะครอบครัวมีการ นำปัญหามาพูดคุยกันเป็นประจำ เป็นกำลังใจให้กันและกัน ยอมรับความจริงจากข้อมูล ยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น เมื่อคิดแล้วนำมาปฏิบัติ มีความอดทน เพราะเป็นเรื่องที่ยาก ต้องใช้เวลา อาจข้ามปีจึงจะเห็นผลสำเร็จ ให้ผู้ที่ทำแล้วได้ผลบอกต่อให้เครือญาติ คนข้างเคียง หรือหมู่บ้านอื่นรู้ตัวตนเร็ว บันทึกข้อมูลตลอด และนำข้อมูลไปใช้จริง ข้อค้นพบ ผู้หญิงจดบันทึก ได้ละเอียดและมีบทบาทมากกว่าผู้ชายมีหลากหลายรูปแบบขึ้นกับความถนัดแต่ละคนการทำเห็นผลแล้วบอกต่อจะช่วยในการขยายผลได้ดี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ทฤษฎีแรงจูงใจของ เบลา (Bela อ้างถึงใน ณัฐวุฒิ ธรรมกุลมงคล, 2551 : 22) ได้แก่ บุคคลจะกระทำกิจกรรมใดก็ตาม ย่อมมีความคาดหวังในรางวัลหรือสิ่งตอบแทนเสมอ สารของทฤษฎีนี้ ได้แก่ รางวัลที่บุคคลคาดว่าจะได้รับจากการกระทำในกิจกรรมนั้น ๆ ประเภทของกิจกรรมที่บุคคลจะเลือกกระทำโดยอาศัยประสบการณ์เดิมอันจะทำให้บุคคลสามารถตัดสินใจเลือกกระทำกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของตนได้ ผลที่ได้รับเมื่อบุคคลได้กระทำในกิจกรรมนั้นแล้วอาจหมายถึงการบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้หรืออาจล้มเหลว ถ้าบุคคลบรรลุจุดมุ่งหมายจากการเข้าร่วมกิจกรรมบุคคลย่อมที่จะกระทำกิจกรรมนั้นต่อไป แต่ถ้าบุคคลไม่บรรลุจุดมุ่งหมายจากการกระทำกิจกรรม บุคคลนั้นย่อมไม่กระทำในกิจกรรมนั้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

การส่งเสริมการทำบันทึกบัญชีครัวเรือนเป็นโครงการหนึ่งที่หน่วยงานราชการ หลายๆหน่วยงานจัดทำขึ้นเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน เนื่องจากที่ผ่านมามีการใช้เงินของประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีการวิเคราะห์ถึงความจำเป็นของการบริหารเงินการทำบัญชีครัวเรือนเป็นประโยชน์โดยเฉพาะผู้ที่มียารับน้อยกว่ารายจ่าย เพราะจะทำให้ ทรราชถึงรายจ่ายที่ไม่จำเป็น สามารถตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นเพื่อออมเงินใช้ในครัวเรือน อย่างไรก็ตามเพื่อให้การจัดทำบัญชีของประชาชนมีประสิทธิภาพ จึงขอเสนอแนะเพิ่มเติม คือ

1. หน่วยงานที่มีหน้าที่ส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน ควรมีการร่วมมือกันระหว่างแต่ละหน่วยงาน ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือนในแต่ละพื้นที่ เพื่อร่วมกันทำงานในเชิงบูรณาการ และเป็นประโยชน์ต่อประชาชน
2. หน่วยงานที่มีหน้าที่ส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน ควรมีรูปแบบการจัดอบรมให้ความรู้ เน้นการจัดเป็นกลุ่ม ให้มีการลงมือปฏิบัติจริงเพื่อให้มีการช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม

3. หน่วยงานที่มีหน้าที่ส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือนให้มีการประชาสัมพันธ์ ควรเน้นผ่านทาง วิทยุชุมชน เสียงตามสายภายในหมู่บ้าน ซึ่งจะเข้าถึงประชาชนในพื้นที่โดยตรง และทำให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือนมากขึ้น

4. หน่วยงานที่มีหน้าที่ส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน ควรมีการสร้างแรงจูงใจซึ่งให้ได้ผลดีที่สุดคือให้มีการแข่งขันการทำบัญชีครัวเรือนมีรางวัลสำหรับผู้ชนะเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดความพยายามในการทำบัญชีครัวเรือน

5. หน่วยงานที่มีหน้าที่ส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน ควรมีการติดตามตรวจเยี่ยม และประเมินผลการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนเป็นประจำ หากยังไม่ได้ผลควรเพิ่มความถี่ในการติดตามทุกเดือน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการนำแนวทางในการพัฒนาที่ผู้วิจัยนำเสนอในงานวิจัยนี้ไปทดลองใช้ในการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน และศึกษาผลการทำบัญชีครัวเรือนต่อไป ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลนำไปสู่การพัฒนาให้บรรลุเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพบูลสงคราม